

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
v é g z é s e**

Az ügy száma: Pfv.II.20.194/2024/11.

A tanács tagjai: dr. Hajdu Edit a tanács elnöke
dr. Darákné dr. Nagy Szilvia előadó bíró
dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna bíró
dr. Mészárosné dr. Szabó Zsuzsanna bíró
dr. Osztovits András bíró

A felperes: felperes (cím)

A felperes jogi képviselője:
dr. Ésik Sándor (cím1)

Az alperes: alperes (cím2)

Az alperes jogi képviselője:
Kikindai Ügyvédi Iroda (cím3,
ügyintéző: dr. Kikindai Zoltán Iván ügyvéd)

A per tárgya: szerződés érvénytelenségének megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:
alperes

A másodfokú bíróság neve és a felülvizsgálni kért jogerős határozat száma:

Fővárosi Törvényszék 117.Pf. 634.898/2023/3.

Az elsőfokú bíróság neve és határozatának száma:

Pesti Központi Kerületi Bíróság előtt 10.P.87.979/2022/24.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi és a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja.

Megállapítja, hogy a felülvizsgálati eljárásban az alperesnek 500.000 (ötszázezer) forint, míg a felperesnek 125.000 (százhuszonötezer) forint felülvizsgálati eljárási költsége merült fel.

A végzés ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A felperes 2017. augusztus 4-én 5 millió Ft vételár ellenében eladta az alperesnek mint vevőnek a tulajdonát képező cím4 szám alatt található ingatlanát.

[2] Ebben az időpontban a felperes már több éve bipoláris zavarban és enyhe fokú demenciában szenvedett, az adásvételi szerződés megkötésének a napján a bipoláris zavara mániás vagy hipomániás szakban volt.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

[3] A felperes keresetében kérte a 2017. augusztus 4-én kelt adásvételi szerződés érvénytelenségének megállapítását, valamint a szerződéskötés előtt fennállott helyzet visszaállítását, ennek keretén belül a felperes tulajdonjogának visszajegyzését az ingatlan tulajdoni lapjára.

[4] A szerződés semmisségét két okból állította: egyrészt a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2: 9. §-a és 6: 88. §-a alapján azért, mert a felperesnek a szerződéskötés napján az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzott, másrészt pedig azért, mert a szerződés jóerkölcsbe is ütközik.

[5] Az elsődleges semmisségi okkal kapcsolatban kiemelte, hogy a felperest már régóta kezelték pszichiátrián, a szerződést nem olvasta el, annak megkötésére az indította, hogy az alperes felé szerelmi érzéseket táplált. Az alperes ígéretet tett arra, hogy haláláig benn lakhat az ingatlanban. A felperes úgy hitte, hogy az ingatlant majd felértékelik, és az alperes majd kiegészíti a vételárat, ugyanis az ingatlan valódi értéke 20 millió - 30 millió forint közé tehető. Az alperes a vállalásának nem tett eleget, a felperest nem engedte be, az ingóságait elszállíttatta, és az ingatlant eladásra hirdeti.

[6] A felperes hivatkozott a pert megelőző közjegyzői eljárásban készült szakvélemény alapján arra, hogy a szerződéskötés napján a belátási képessége teljesen hiányzott, és az jelenleg is nagymértékben csökkent.

[7] A másodlagosan megjelölt jóerkölcsbe ütközéssel kapcsolatban azt fejtette ki, hogy aki egy belátási képességgel nem vagy nem teljes körűen rendelkező emberrel súlyosan értékaránytalan szerződést köt, az a szerződés nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik.

[8] Az alperes a kereset elutasítását kérte.

[9] A perben készült és kiegészített szakvéleményt, valamint a szakértők tárgyaláson tett nyilatkozatát aggályosnak tartotta, meglátása szerint a rendelkezésre álló hiányos orvosi adatokból nem lehet arra következtetni, hogy a szerződéskötés napján a felperes pszichotikus állapotban volt, tehát az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzott. A felperes a mindennapi életvitelhez szükséges ügyeit maga intézte, még külön bankszámlát is nyitott, hogy arról a családtagjai ne tudjanak. A felperesnek pénz kellett ahhoz, hogy egy idősek otthonában elhelyezést szerezzen magának, az ingatlan eladását maga javasolta az egyébként felvetődött tartási konstrukció helyett. A felperes nem akart az ingatlanon magának haszonélvezetet megtartani.

[10] Az alperes vitatta azt is, hogy a perbeli szerződés bármilyen okból a jóerkölcsbe ütközne.

Az első- és másodfokú ítélet

[11] Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította.

[12] Az ítéletének indokolása szerint a Ptk. 2:9. § (1) bekezdése alapján a gondnokság alá helyezés nélkül fennálló cselekvőképtelenség kizárólag azon rendkívüli ritka esetben áll fenn, ha az illető személy ügyeinek viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik. Ebből a megfogalmazásból egyértelmű, hogy a törvény nemcsak bizonyos ügyek vagy bizonyos ügycsoportok vonatkozásában várja el a belátási képesség hiányát, hanem az is szükséges, hogy az illető személy egyetlen ügyében se legyen képes eljárni. Ennek az állapotnak a szerződéskötés napján való fennállását még az aggálytalan szakvélemény alapján sem lehet megállapítani. Az a szakvéleményből kétségtől kiolvasható volt, hogy a felperes enyhefokú demenciában és bipoláris zavarban szenvedett, továbbá a felperes bipoláris zavara hipomániás vagy mániás szakában volt ezen a napon. Az azonban nem bizonyított, hogy a felperes valamennyi ügye intézésére teljes körűen képtelen volt a szerződéskötéskor.

[13] Az elsőfokú bíróság a bizonyítékok mérlegelése során értékelte a peres felek gyakorlatilag egyező tényállítását arra, hogy a felperes a saját életét önállóan intézte. szakértő szakértő nyilatkozata szerint a felperesnek még a szerződéskötéskor is megtartottak voltak bizonyos részképességei, a mindennapi életvitelhez szükséges információknak minden bizonnyal birtokában volt. Mindezek alapján az elsőfokú bíróság úgy értékelte, hogy a felperesnek bizonyíthatóan nem szűnt meg valamennyi típusú és fajtájú ügyre teljesen a belátási képessége, ezért nem lehet cselekvőképtelennek tekinteni [Ptk. 2:9. § (1) bekezdés].

[14] Az elsőfokú bíróság utalt arra, hogy az elmebeli állapot, a szellemi képesség ugyan elmeorvosi szakértői kérdés, azonban e körülmény a mindennapi életvitelre és belátási képességre gyakorolt hatásának a megítélése jogi szakismertet igényel (Kúria Pfv.V.20.726/2021/8. számú ítélet és Pfv.II.23.280/1998/7. számú közbenső ítélet).

[15] A felperes elsődleges kereseti kérelmét megalapozó tényállítása bizonyítatlan maradt, így az elsődleges kereset nem volt megalapozott.

[16] A jóerkölcsbe ütközés, mint semmiségi ok alapjaként a felperes kizárólag azt adta elő, hogy ha valaki csökkent vagy hiányzó belátási képességgel rendelkező emberrel feltűnően értékaránytalan szerződést köt, az így létrejött szerződés a jóerkölcsbe ütközik. A szerződés önálló érvénytelenségi okként nevesített fogyatékoságai azonban csak az adott érvénytelenségi oknál vizsgálhatók, és nem eredményezhetik egyben a szerződés jóerkölcsbe ütközését (Pfv.II.21.182/2020/4., Kúria Pfv.VI.20.444/2014/5.).

[17] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és megállapította, hogy a peres felek között 2017. augusztus 4. napján létrejött

adásvételi szerződés érvénytelen. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást azzal egészítette ki, hogy a felperes belátási képessége mentális betegsége folytán az ügyletkötéskor teljesen hiányzott.

[18] A másodfokú bíróság a Ptk. 2:9. § alkalmazásakor tévesnek ítélte azt a jogértelmezést (Kúria Pfv.20.796/2022/8., Pfv.V.20.726/2021/8.), amely az állapotcselekvőképtelenség megállapításának feltételeit a Ptk. 2:21. §-a szerinti feltételekkel azonosítja. Álláspontja szerint a Ptk. 2:9. § (1) bekezdésében foglalt állapotcselekvőképtelenség abban az esetben állapítható meg, ha a fél belátási képessége az adott időpontban az adott ügylet vonatkozásában teljes körűen hiányzik.

[19] A másik értelmezést felvető kérdés, hogy a Ptk. 2:9. § (1) bekezdésének alkalmazása kapcsán mi orvosszakértői kérdés, és mi bírói döntési kompetencia. A másodfokú bíróság akként foglalt állást, hogy a bíróság feladata annak a jogkérdésnek a megválaszolására korlátozódik, hogy az orvosszakértő belátási képességre vont megállapításából milyen jogkövetkeztetés adódik az érintett személy cselekvőképességét illetően. Ezért a másodfokú bíróság e körben eltért a Kúria Pfv.21.040/2022/15. és Pfv.V.20.726/2021/8. számú precedensképes határozatában foglaltaktól.

[20] A másodfokú bíróság úgy értékelte - a szakvélemény alapján -, hogy a felperes az adásvételi szerződés időpontjában pszichiátriai megbetegedésben, enyhefokú demenciában és bipoláris zavarban, annak hipomániás vagy mániás fázisában szenvedett, ennek folytán előrehaladott életkorára, valamint magasfokú szerelmi érzésére tekintettel nem volt képes arra, hogy az adásvételi szerződés lényegét és annak számára hátrányos következményeit felmérje, belátási képessége a releváns vonatkozásban teljes körűen hiányzott. Ez okból a szerződéskötés időpontjában a felperes gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképtelen állapotban volt, a szerződés megkötésére vonatkozó jognyilatkozata a Ptk. 2:9. § (1) bekezdése alapján semmis, az adásvételi ügylet pedig érvénytelen. Erre tekintettel a másodlagos keresetet már érdemben nem is vizsgálta.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[21] A jogerős ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben elsődlegesen a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és – tartalma szerint - az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását; másodlagosan a másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését és az első- vagy másodfokon eljáró bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára kötelezését kérte. Megsértett jogszabályhelyként hivatkozott a Ptk. 2:9. §, 2:21. § (2) és (3) bekezdésére, valamint a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 279. §-ra és a 346. §-ára, állítása szerint a másodfokú bíróság jogkérdésben eltért a Kúria Pfv.II.20.796/2022/8., Pfv.V.20.726/2021/8., Pfv.II.23.280/1998/7., Pfv.I.20.271/2019/7., Pfv.21.040/2022/15. és 17.Pf.20.092/2021/6-II. számú határozatától.

[22] Kiemelte, hogy a másodfokú bíróság még ténykérdésben is tévedett, hiszen a felperesnél van a teljes vételár nem az alperesnél.

[23] Két jogkérdést jelölt meg, amelyben a másodfokú bíróság eltért a Kúria más ügyben hozott határozataitól.

[24] Az egyik jogkérdés: „Az elmebeli állapot, a szellemi képesség megítélése elmeorvosi szakértői kérdés, vagy utána jogi szakismereteket is igényel, azaz a cselekvőképtelen állapot megítélése bírói mérlegelés eredménye vagy kizárólag szakértői döntés függvénye”.

[25] Ebben a kérdésben az elsőfokú bíróságnak az volt az álláspontja, hogy a felperes elmeállapotának mikénti alakulása és annak szerződéskötés kori helyzete ugyan szakkérdés, de annak a következtetésnek a levonása, hogy a felperes ügyei viteléhez szükséges belátási képessége megvolt-e vagy sem, már a Ptk. 2:9. §-ának értelmezésén alapuló jogkérdés. Ezt támasztja alá a Kúria Pfv.V.20.726/2021/8. és Pfv.II.23.280/1998/7. számú közbenső ítélete, valamint a Fővárosi Ítélőtábla 17.Pf.20.092/2021/6-II. számú végzése.

[26] A másodfokú bíróság ettől a jogkérdéstől azonban eltért, mert úgy foglalt állást, hogy annak megítélése, hogy az érintett személy szenved-e valamilyen mentális betegségben vagy bármely egyéb olyan állapotban, amely kihat kognitív képességére, és ez a hatás milyen jellegű és fokú, kizárólag orvosszakértői kérdés. Szakértelem hiányában az eljáró bíró nincs abban a helyzetben, hogy orvosszakértő által felállított kórismerekből a belátási képességre vonjon következtetést, ezért a bíróságnak a feladata csak a jogkérdésnek a megválaszolására korlátozódik: az orvosszakértő belátási képességre vont megállapításából milyen jogkövetkeztetés adódik az érintett cselekvőképességét érintően. Ezért a másodfokú bíróság ítélete ki is emelte: ebben a kérdésben eltért a Kúria Pfv.21.040/2022/15. és Pfv.V.20.726/2021/8. számú precedensképes határozatában foglaltaktól.

[27] A másik jogkérdés: „A Ptk. 2:9. §-a szerinti cselekvőképtelenség csak akkor állapítható-e meg, ha a cselekvőképtelenség teljes korlátozása melletti gondnokság alá helyezés Ptk. 2:21. § (2) (3) bekezdése szerinti indokok is fennállnak a vizsgált időszakban, vagy akkor is, ha a fél belátási képessége az adott időpontban az adott vizsgált ügylet vonatkozásában hiányzik, de az élet más területén megtartott. A gondnokság alá helyezés nélküli cselekvőképtelenséghez univerzális, mindegyik ügyre kiterjedő, az ügyintézési képességet a legkisebb mértékben sem engedő elmeállapot szükséges, vagy elegendő az ügyintézési képességgel rendelkező, de a belátási képesség részbeni hiánya is?”

[28] Ebben a kérdésben az elsőfokú bíróság úgy foglalt állást, hogy a szerződéskötésre irányuló jognyilatkozat semmissége csak akkor állapítható meg, ha a félnek a szerződéskötéskor bizonyítottan teljesen hiányzik a belátási képessége, az mindenféle ügyre kiterjed (Pfv.I.20.271/2019/7. és Pfv.II.20.796/2022/8.).

[29] A másodfokú bíróság ezzel szemben tévesnek ítélte azt a kúriai jogértelmezést, amely az állapot cselekvőképtelenség megállapításának feltételeit a Ptk. 2:21. §-a szerinti feltételekkel azonosítja. Úgy foglalt állást, hogy a Ptk. 2:9. § (1) bekezdésében foglalt cselekvőképtelenség abban az esetben állapítható meg, ha a fél belátási képessége az adott időpontban az adott ügylet vonatkozásában hiányzik.

[30] Mindezek alapján a fenti jogkérdésekben a Kúriának döntést kell hozni, a jogbiztonsághoz tudni kell, melyik álláspont a mérvadó.

[31] Az alperes felülvizsgálati kérelmében arra is hivatkozott, hogy a jogerős ítélet megalapozatlan, sérti a Pp. 279. §-ában foglaltakat, indokolása rövid, következetlen és észszerőtlen.

[32] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet – helyesen – hatályában fenntartását kérte. Érvelése szerint kiüresítené a Ptk. 2:9. § tartalmát, ha azt az elsőfokú bíróság és az általa hivatkozott kúriai gyakorlat szerint kellene értelmezni. Nézete szerint a Kúriának ez a gyakorlata az Alaptörvény XV. Cikkében foglalt egyenlőségi követelményt is sérti. A szakértői bizonyításból egyértelmű, hogy a felperes az adásvételi szerződés aláírásának napján nem volt képes felismerni és megérteni az általa aláírt adásvételi szerződés tartalmát. Mindezek alapján a másodfokú bíróság kiegészítette a tényállást, és megállapította,

hogy a felperes belátási képessége mentális betegsége folytán az ügyletkötéskor teljesen hiányzott.

A Kúria döntése és jogi indokai

[33] A felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálása előtt a Kúria az alábbiakra mutat rá: a felülvizsgálati eljárás tárgya a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelem keretei között történő felülbírlata [Pp. 413. § (1) bekezdése és a 423. § (1) bekezdése]. A Pp. 413. § (1) bekezdése a felülvizsgálati kérelem tartalmi kellékeit úgy határozza meg, hogy annak – többek között – tartalmaznia kell: a jogszabálysértés pontos megnevezésével, a jogszabályhely megjelölésével azt az eljárási, illetve anyagi jogi szabálysértést, amely kihatott az ügy érdemi eldöntésére, valamint annak indokait, hogy a fél az új határozat hozatalát vagy a határozat hatályon kívül helyezését milyen okból kívánja.

[34] A felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II.15.) PK vélemény (a továbbiakban: PK vélemény) 3. pontja szerint a felülvizsgálati kérelem központi eleme a megsértett jogszabályhely megjelölése és a jogszabálysértés körülírása. Az előbbivel szemben az a követelmény érvényesül, hogy a fél a felülvizsgálati kérelemben pontosan jelölje meg a jogforrást és azon belül azt a konkrét jogszabályhelyet, amelynek megsértésére hivatkozik. A jogszabálysértés tartalmi körülírása keretében pedig a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő félnek szöveges formában is meg kell fogalmaznia a jogerős ítélet általa sérelmezett és a rendkívüli perorvoslatot megalapozó fogyatékoságát, amellyel kapcsolatosan részletesen ki kell fejtenie jogi álláspontját.

[35] A felülvizsgálati kérelem tartalmi kellékeinek további lényeges jellegzetessége a közöttük kimutatható szoros logikai és perjogi kapcsolat fennállása. A törvény előírásából okszerűen következik, hogy a tartalmi elemek között olyan szoros összefüggésnek kell fennállnia, miszerint a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölésének, valamint a fél ezzel összefüggő jogi érvelésének egy és ugyanazon jogszabálysértéshez kell kapcsolódniuk, mert csak együtt alkalmasak arra, hogy kijelöljék a rendkívüli perorvoslati eljárás formai és tartalmi kereteit.

[36] Ha a fél felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítéletet több okból is támadja, vagyis több, egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásnak rendelkeznie kell a Pp. 413. § (1) bekezdésében meghatározott tartalmi követelményekkel (PK vélemény 6. pontja alkalmazása). A felülvizsgálati kérelem előterjesztőjének tehát valamennyi, a jogerős ítélet jogszabálysértő voltára történő hivatkozása esetében konkrétan meg kell jelölnie az álláspontja szerint megsértett jogszabályhelyet, szövegesen elő kell adnia a jogszabálysértést és a jogszabálysértésre való hivatkozás indokait. Érdemben csak azok a hivatkozások vizsgálhatók, amelyek esetében Pp. 413. § (1) bekezdésében meghatározott tartalmi követelmények maradéktalanul teljesültek (Kúria Pfv.20.301/2015., megjelent: BH 2015.307.).

[37] A Kúria elsődlegesen azt vizsgálta, hogy a felülvizsgálati kérelem megfelel-e ezeknek a jogszabályi feltételeknek.

[38] A felülvizsgálati kérelem nem felelt meg a fenti jogszabályi követelményeknek a Pp. 346. §, illetve 279. § megsértése körében. A jogszabálysértések tartalmi körülírása ugyanis olyan szűkszavúan történt meg (felülvizsgálati kérelem 8. oldal alulról a második bekezdés), amelyből azok érdemi vizsgálatára nem lehetett kitérni. Mindezek alapján a fenti két eljárási szabálysértést a Kúria érdemben nem tudta vizsgálni.

[39] A felülvizsgálati kérelem érdemben elbírálható része alapos.

[40] A Pp. 406. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálatnak az ügy érdemére kiható jogszabálysértés, illetve a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérés miatt van helye. Az alperes – többek között – a Ptk. 2:9. § és ezzel összefüggésben a 2:21. § (2)-(3) bekezdéseinek megsértését, téves alkalmazását jelölte meg jogszabálysértésként. Ezzel összefüggésben hivatkozott arra: az állapot cselekvőképtelenség körében a jogerős ítélet eltért a Kúria - felülvizsgálati kérelem II. pontjában felsorolt - közzétett határozataitól.

[41] A Kúriának először abban a kérdésben kellett állást foglalni, hogy a perben érvényesített igény tekintetében rendelkezésre áll-e precedensértékű, azaz a – Bírószági Határozatok Gyűjteményében (BHGY) 2012. január 1-jét követően közzétett – kúriai határozat. Az alperes által hivatkozott 17.Pfv.20.092/2021/6-II. számú végzés nem kúriai határozat, hanem a Fővárosi Ítéltábla határozata. A Kúria Pfv.II.23.280/1998/7. számú határozata pedig nem minősül 2012. január 1-jét követően közzétett kúriai határozatnak.

[42] Az alperes által hivatkozott határozatok közül a Pfv.II.20.796/2022/8., a Pfv.V.20.726/2021/8., a Pfv.I.20.271/2019/7. és a Pfv.21.040/2022/15. számú határozat minősül precedensképes határozatnak. A Kúria a jelen ügy és a hivatkozott precedensképes határozatok alapjául szolgáló ügyek közötti azonosságot is megállapíthatónak találta, hiszen mindegyik esetben a cselekvőképtelenség speciális esetét vizsgálta a bíróság [Ptk. 2:9. § (1) bekezdés].

[43] Az alperes alappal hivatkozott arra, hogy a másodfokú bíróság két jogkérdésben eltért a Kúria fenti közzétett határozataiban foglaltaktól. A Kúria először a második jogkérdést vizsgálta, azok logikai, egymásra épülő sorrendiségére tekintettel.

[44] A Kúria a második jogkérdésben nem kíván eltérni a precedensképes határozatokban foglalt jogértelmezéstől, azzal mindenben egyetért.

[45] A másodfokú bíróság a Kúria Pfv.20.796/2022/8. és 20.726/2021/8. számú határozataitól elsődlegesen azért tért el, mivel nézete szerint a Kúria az állapot cselekvőképtelenség (Ptk. 2:9. §) megállapításának feltételeit tévesen azonosítja a cselekvőképtelenség teljes korlátozása melletti gondokság alá helyezés (Ptk. 2:21. §) feltételeivel. A Kúria ezzel szemben hangsúlyozza, hogy egyik előbb hivatkozott kúriai határozat sem azonosítja az állapot cselekvőképtelenség feltételeit a Ptk. 2:21. § (2)-(3) bekezdésében írt feltételek fennállásával.

[46] A Ptk. 2:21. § (2)-(3) bekezdése alapján a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi teljesen korlátozó gondokság alá, akinek: 1. mentális zavara következtében, 2. belátási képessége tartósan vagy időszakosan visszatérően; illetve tartósan teljes körűen hiányzik; 3. emiatt egyéni körülményeire, valamint családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel indokolt a gondnokság alá helyezése; 4. jogainak védelme a cselekvőképességet nem érintő módon vagy a cselekvőképesség részleges korlátozásával nem biztosítható. A fenti négy feltételnek együttesen kell fennállnia. A Ptk. 2:9. §-a szerinti állapot cselekvőképtelenség feltétele viszont a következő: valakinek 1. mentális zavara következtében 2. belátási képessége aktuálisan az adott jognyilatkozat megtételekor teljes körűen hiányzott. A Kúria egyik fent említett ítélete sem azonosítja a két feltételrendszert, bár kétségkívül vannak a feltételrendszereknek azonos, vagy hasonló elemei. Azonos elem: a mentális zavar fennállása; hasonló elem: a belátási képesség teljeskörű hiánya, azonban a belátási képesség hiánya az állapot cselekvőképtelenségnél csak aktuális szituáció (a szerződéskötéskor aktuálisan, az adott helyen, időben és körülmények között hiányzott), míg a gondnokság alá helyezés esetén ez tartósan vagy időszakonként visszatérően teljes körűen hiányzik. A gondnokság alá helyezés említett harmadik és negyedik feltétele egyáltalán nem vizsgálendő az állapot cselekvőképtelenségnél. Mindezek alapján a másodfokú bíróság alaptalanul érvelt azzal, hogy

a Kúria joggyakorlata az állapot cselekvőképtelenség feltételrendszerét azonosítaná a Ptk. 2:21. § (2)-(3) bekezdésében foglalt cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezés feltételeivel.

[47] A fentiekben túl: a Ptk. 2:9. § (1) bekezdéséből nem olvasható ki olyan értelmezés sem, amelyet a másodfokú bíróság tulajdonít neki: állapot cselekvőképtelenség abban az esetben állapítható meg, ha a fél belátási képessége az adott időpontban az adott ügylet vonatkozásában teljes körűen hiányzott.

[48] A Kúria ezzel összefüggésben az alábbiakat emeli ki. A cselekvőképtelenség speciális esete, amikor a jognyilatkozatot tevő személy olyan állapotban van, hogy a jognyilatkozat megtételekor az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik [Ptk. 2:9. § (1) bekezdés]. Az állapot cselekvőképtelenség egy aktuális szituáció, ami bírósági ítélet hiányában a törvény alapján áll fenn, ha az egyébként cselekvőképés személy valamely konkrét okból (például alkohol vagy kábítószer) jognyilatkozata megtételekor belátási képességgel egyáltalán nem rendelkezik. A félnek a szerződéskötéskor aktuálisan – az adott helyen, időben és körülmények között – az élet minden területére kiterjedően ügyei viteléhez szükséges belátási képessége bizonyítottan teljesen hiányzott. Az anyagi jog ehhez a megállapítható állapothoz fűzi a jognyilatkozat semmisségének a jogkövetkezményét. Helytállóan hivatkozott az alperes arra, hogy a Ptk. 2:9. § (1) bekezdésében foglalt cselekvőképtelenség esetén a jogvédelem szintjét csökkentő korlátozó szándék nem olvasható ki. Az állapot cselekvőképtelenséghez nem az az állapot vezet, ha a fél belátási képessége az adott időpontban az adott ügyletre vonatkozóan teljesen hiányzik, hanem az, ha a fél belátási képessége az adott időpontban az élet minden területére kiterjedően teljesen hiányzik. Ennyiben tehát helytálló volt az alperes felülvizsgálati kérelme a második jogkérdés körében.

[49] Mindezek alapján a jogerős ítélet sérti a Ptk. 2:9. §-át, valamint jogkérdésben eltért a Kúria Pfv.I.20.271/2019/7. és Pfv.II.20.796/2022/8. számú határozatától is.

[50] A másodfokú bíróság a felülvizsgálati kérelemben szereplő első jogkérdésben is eltért a Kúria precedensképes határozataitól (Pfv.V.21.040/2022/15 és Pfv.V.20.726/2021/8). A Kúria azonban itt sem kíván eltérni a precedensképes határozatokban foglalt jogértelmezéstől, azzal mindenben egyetért.

[51] A másodfokú bíróság úgy foglalt állást, hogy a bíróság feladata ilyen típusú perekben annak a jogkérdésnek a megválaszolására korlátozódik, hogy az orvosszakértő belátási képességre vont megállapításából milyen jogkövetkeztetés adódik az érintett cselekvőképességét illetően. A Kúria azonban nyomatékosan utal arra, hogy a belátási képesség hiányának vagy fennállásának a megállapítása nem szakkérdés (Pfv.V.21.040/2022/15.), bár ilyen esetben a szakértői bizonyítás felvétele nem nélkülözhető, de nem is az egyetlen és kizárólagos bizonyítási mód. A cselekvőképtelen állapottal összefüggésben az elmebeli állapot, a szellemi képesség szintjének megítélése szakértői, az említett körülmények mindennapi életvitelre és belátási képességre gyakorolt hatásának a mikénti megítélése viszont jogászai szakismeretet igényel (Pfv.20.257/2017/6., Pfv.20.726/2021/8.). Egyértelmű, hogy a szakértői bizonyításban szakkérdésként csakis az merülhet fel, hogy a fél mentális zavara megállapítható-e vagy nem. A szakvélemény mint bizonyíték a mentális zavart bizonyítja, a belátási képesség terjedelmére vonatkozó jogi következtetés levonása a bíróság feladata. Nincs helye automatizmusnak: a mentális betegség ténye önmagában nem alapozza meg a belátási képesség teljes hiányát, mindezek alapján az alperes alappal hivatkozott arra, hogy a jogerős ítélet jogkérdésben eltért a Pfv.V.20.726/2021/8. és a Pfv.V.21.040/2022/15. számú határozatokban foglaltaktól és sérti a Ptk. 2:9. §-át.

[52] Az alperes felülvizsgálati kérelmében ugyanakkor alaptalanul sérelmezte a Ptk. 2:21. (2)-(3) bekezdésének a megsértését. A felperes ugyanis nem terjesztett elő a Ptk. 2:21. § (2)-

(3) bekezdése szerinti igényt, a kereset a Ptk. 2:9. § (1) bekezdése szerinti semmis jognyilatkozat jogkövetkezményeinek a levonására irányult.

[53] A fent kifejtettekre tekintettel a jogerős ítélet a Ptk. 2:9. §-ába ütközik, jogkérdésben pedig eltért a Kúria Pfv.II.20.796/2022/8., a Pfv.V.20.726/2021/8., a Pfv.I.20.271/2019/7. és a Pfv.21.040/2022/15. számú precedensképes határozataitól.

[54] A másodfokú bíróság csak a látszólagos tárgyi keresethalmazatba [Pp. 173. § (2) bekezdés] tartozó elsődleges keresetre irányuló fellebbezésről döntött, az elsődleges keresetnek helyt adva megállapította a peres felek között 2017. augusztus 4. napján létrejött adásvételi szerződés érvénytelenségét. A Kúria több eseti döntésében kifejtette, hogy ha egy elbírált jogcímen az elsőfokú bíróság a keresetének helytad, nem kell az alperes fellebbezése esetén csatlakozó fellebbezéssel élnie a többi jogcím vonatkozásában (Mfv.I.10.579/2015/6., Mfv.I.10.347/2016/9.). Mivel a jogerős ítélet az elsődleges keresetnek helyt adó részében az ügy érdemére kiható módon jogszabálysértő, és a másodfokú bíróság nem bírálta el a felperesnek a másodlagos keresete elutasítására irányuló fellebbezését, a Kúria a jogerős ítéletet a fentiek alapján hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította [Pp. 424. § (3) bekezdés].

[55] A megismételt eljárásban a másodfokú bíróságnak el kell bírálnia a felperes másodlagos keresete körében előterjesztett fellebbezését.

[56] A Kúria a felülvizsgálati eljárásban felmerült perköltség összegét csupán megállapította, annak viselése kérdésében az új határozatot hozó bíróság dönt [Pp. 424. § (4) bekezdés].

[57] A felülvizsgálati eljárásban a pertárgy értéke 5.000.000 forint volt, a felülvizsgálati eljárási illeték összege az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 39. § (1) és 50. § (1) bekezdése alapján 500.000 forint. A felülvizsgálati eljárásban az alperesnek 500.000 forint felülvizsgálati eljárási költsége merült fel, amely az általa lerótt felülvizsgálati eljárási illeték. Az alperes a korábban becsatolt költségjegyzék és megbízási szerződés alapján a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § 1a) alapján kérte az ügyvédi munkadíja megállapítását. Az alperes korábban a 2022. december 7. napján kelt megbízási szerződést csatolta be, ez azonban csak a PKKB 10.P.87.979/2002. számú ügyére adott megbízást, és erre határozta meg a megbízási díját. Ügyvédi megbízási szerződés hiányában az ügyvédi munkadíjat a Kúria - a Pp. 81. § (1) és (2) bekezdésében írtakra is figyelemmel - nem tudta megállapítani. A felperes a bíróságtól kérte az ügyvédi munkadíja megállapítását azzal, hogy a jogi képviselő nem tartozik áfa körbe, a részére megállapított ügyvédi munkadíjat a Kúria a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontja és (5) bekezdése alapján határozta meg 125.000 forintban.

[58] A Kúria Pfv.II.20.194/2024/7. számú végzésében felfüggesztette a felülvizsgálati kérelemmel megtámadott határozat végrehajthatóságát a felülvizsgálati kérelem elbírálásáig. A Kúria a másodfokú bíróságot utasította új eljárásra, ezért a másodfokú bíróságnak kell a végrehajthatóság felfüggesztésének megszüntetése iránt intézkednie.

[59] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálta el a Pp. 405. § (1) bekezdése értelmében alkalmazandó Pp. 376. § (1) bekezdése alapján.

[60] A végzés ellen a Pp. 407. § (1) bekezdés d) pontja alapján nincs helye felülvizsgálatnak.

Budapest, 2024. október 15.

dr. Hajdu Edit s.k. a tanács elnöke, dr. Darákné dr. Nagy Szilvia s.k. előadó bíró, dr. Kövesné
dr. Kósa Zsuzsanna s.k. bíró, dr. Mészárosné dr. Szabó Zsuzsanna s.k. bíró, dr. Osztovits
András s.k. bíró